TIESAS SPRIEDUMS (sestā palāta)

2025. gada 9. oktobrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Direktīva 2003/88/EK – Darba laika organizēšana – 2. panta 1. punkts – Jēdziens "darba laiks" – Aizsargājamu dabas teritoriju uzlabošanas darbi – Laiks, kas tiek pavadīts, darba ņēmējiem pārvietojoties no noteikta sākumpunkta līdz dabas teritorijām – Ceļā pavadītā laika iekļaušana darba ņēmēju darba laikā

Lietā C-110/24

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana* (Valensijas kopienas Augstā tiesa, Spānija) iesniegusi ar 2024. gada 24. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 9. februārī, tiesvedībā

Sindicat de Treballadores i Treballadors de les Administracions i els Serveis Públics (STAS-IV)

pret

Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA),

piedaloties:

Comissions Obreres del País Valencià (CCOO-PV),

Confederació General del Treball del País Valencià i Múrcia – (CGT-PV),

Unión General de Trabajadores del País Valenciano – (UGT-PV),

Sindicato Intercomarcal de Trabajadores de Castellón (SIT),

Unión Sindical Obrera de la Comunidad Valenciana (USO),

Colectivo de Personal Administrativo y Técnico de VAERSA (CPAT VAERSA),

TIESA (sestā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja I. Ziemele (referente), tiesneši A. Kumins [*A. Kumin*] un S. Žervazonī [*S. Gervasoni*],

ģenerāladvokāts: Ž. Rišārs Delatūrs [*J. Richard de la Tour*],

* Tiesvedības valoda – spāņu.

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA)* vārdā – *T. Lleó Alonso* un *I. Sánchez Lázaro*, *letradas*,

– *Comissions Obreres del País Català (CCOO-PV)* vārdā – *A. M. García Mateu*, *abogada*,

– Spānijas valdības vārdā – *M. Morales Puerta*, pārstāve,

– Eiropas Komisijas vārdā – *I. Galindo Martín* un *D. Recchia*, pārstāves,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.) 2. pantu.

2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Sindicat de Treballadores i Treballadors de les Administracions i els Serveis Públics (STAS-IV)* un *Valenciana d'Estratègies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental SA (VAERSA)* par laika, ko biodaudzveidības teritorijās strādājošie darba ņēmēji pavada ceļā, pārvietojoties darba dienas sākumā un beigās, iekļaušanu to darba laikā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 2003/88 1. pantā "Darbības joma un definīcijas" noteikts:

"1. Šī direktīva nosaka minimālās drošības un veselības prasības darba laika organizēšanai.

2. Šī direktīva attiecas uz:

a) obligātiem ikdienas, iknedēļas un ikgadējiem atpūtas laikposmiem, pārtraukumiem un maksimālo nedēļas darba laiku; un

b) dažiem nakts darba, maiņu darba un darba struktūras veidiem.

3. Šo direktīvu piemēro visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām, [Padomes Direktīvas 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju

drošību un veselības aizsardzību darbā (OV 1989, L 183, 1. lpp.)] 2. panta nozīmē, neskarot šīs direktīvas 14., 17., 18. un 19. pantu.

[..]"

4 Minētās direktīvas 2. panta "Definīcijas" 1. un 2. punktā noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

"1. "darba laiks" ir jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi;

2. "atpūtas laiks" ir jebkurš laikposms, kas nav darba laiks."

Spānijas tiesību akti

5 2015. gada 23. oktobra *Ley del Estatuto de los Trabajadores* (Darba likums), redakcijā, kas izriet no *Real Decreto legislativo 2/2015, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores* (Karaļa leģislatīvais dekrēts Nr. 2/2015, ar ko apstiprina Darba likuma pārstrādāto redakciju; 2015. gada 24. oktobra *BOE* Nr. 255, 100224. lpp.), 34. panta "Darba laiks" 1., 3. un 5. punktā noteikts:

"1. Darba laika ilgums tiek noteikts koplīgumā vai darba līgumā.

Parastā darba laika maksimālais ilgums ir 40 faktiski nostrādātās stundas nedēļā, kas tiek aprēķinātas katru gadu.

[..]

3. Starp vienas darba dienas beigām un nākamās darba dienas sākumu ir jābūt vismaz 12 stundām.

Parastā darba laika faktisko stundu skaits nedrīkst pārsniegt deviņas stundas dienā, izņemot, ja koplīgumā vai, ja tāda nav, līgumā starp uzņēmumu un darbinieku pārstāvjiem paredzēts cits ikdienas darba laika sadalījums, tomēr katrā ziņā starp darba laikposmiem ir jāievēro atpūtas laiks.

[..]

5. Darba laiku aprēķina tādējādi, lai darba dienas sākumā un beigās darbinieki atrastos savā darba vietā."

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

6 Akciju sabiedrība *VAERSA*, kuras akciju vairākums pieder *Generalitat Valenciana* (Valensijas Ģeneralitāte, Spānija), ir publisks uzņēmums, kam uzticēts veikt publiskos ieguldījumus Eiropas ekoloģiskā tīkla "Natura 2000" dabas teritoriju uzlabošanai. Šajā nolūkā *VAERSA* darbojas dabas teritorijās, kas atrodas visā Valensijas autonomās kopienas teritorijā, izmantojot piecpadsmit brigādes – katrā pa četrām personām –, kuru darbība sadalīta iepriekš noteiktos ģeogrāfiskos

apgabalos, proti, konkrētāk, sešas brigādes darbojas *Provincia de Valencia* (Valensijas province, Spānija), četras brigādes – *Provincia de Alicante* (Alikantes province, Spānija) un piecas brigādes – *Provincia de Castellón* (Kasteljonas province, Spānija).

7 Biodaudzveidības teritorijās strādājošais personāls, kas nodarbināts šajās brigādes, ar nosaukumu "*Natura 2000* personāls", savus pakalpojumus sniedz dabas mikrorezervātos. Dodoties uz tiem, šo darba ņēmēju rīcībā ir *VAERSA* piederoši transportlīdzekļi, ar kuriem viņi pārvietojas no tā sauktā "bāzes" sākumpunkta. "Bāzes" ir vietas, kas katrai brigādei noteiktas atsauces pašvaldībā tajā dabas teritorijā, kurā minētie darba ņēmēji veic savus pienākumus.

8 *VAERSA* rīcībā ir arī provinces darbu vadītāji. Katru mēnesi, saņemot ziņu tiešsaistes saziņas lietotnē *WhatsApp*, darbu vadītāji tiek informēti par mēneša darbu grafikiem, kas sadalīti pa provincēm, brigādēm un konkrētām darba dienām, norādot precīzu darba vietas atrašanos, katrai brigādei veicamos darbus un citus tehniskos aspektus.

9 Attiecīgie darba ņēmēji paši dodas no savas dzīvesvietas uz bāzi, kurā viņiem jāierodas plkst. 8.00. Ierodoties tajā, *VAERSA* nodod viņu rīcībā transportlīdzekli, kurā atrodas darbu veikšanai nepieciešamais aprīkojums. Transportlīdzeklī, kuru vada *VAERSA* darba ņēmējs, viņi dodas no bāzes uz attiecīgo darbu izpildes vietu. Plkst. 15.00 darbi šajā darbu izpildes vietā apstājas un darba ņēmēji tiek nogādāti līdz bāzei minētajā transportlīdzeklī. Mājup no bāzes viņi dodas paši.

10 Lai arī biodaudzveidības teritorijās strādājošo darba ņēmēju individuālajos darba līgumos paredzēts, ka ceļā pavadītais laiks, kas veltīts braucieniem no bāzes uz darbu izpildes vietu attiecīgajā mikrorezervātā un atpakaļ, netiek uzskatīts par faktisko darba laiku, praksē *VAERSA* šo darba ņēmēju ikdienas ceļā pavadīto laiku no bāzes līdz darbu izpildes vietai uzskaita kā tādu. Turpretī šī komercsabiedrība neņem vērā atpakaļbraucienu, kas veikts starp minēto darbu izpildes vietu un bāzi darba dienas beigās.

11 Izskatot *STAS-IV* kolektīvo prasību pret *VAERSA*, *Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana* (Valensijas autonomās kopienas Augstā tiesa, Spānija), kas ir iesniedzējtiesa, norāda, ka pamatlietas dalībnieki neapstrīd šī strīda pamatā esošo faktisko situāciju. Tomēr šī tiesa uzskata, ka būtībā rodas jautājums, vai ceļā pavadītais laiks, biodaudzveidības teritorijās strādājošiem darba ņēmējiem atgriežoties no mikrorezervāta, kurā viņi veica attiecīgos darbus, līdz *VAERSA* noteiktajai bāzei, jāuzskaita kā "darba laiks" Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē.

12 Iesniedzējtiesa norāda, ka, piemērojot 2015. gada 10. septembra spriedumu *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578), *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) 2020. gada 7. jūlija spriedumā Nr. 605/2020 uzskatīja – attiecībā uz uzņēmumu, kas sniedz liftu uzstādīšanas, apkopes un remonta pakalpojumus, laiks, ko attiecīgie darba ņēmēji pavada ceļā no savām līdz klientu mājam, jāuzskata par darba laiku. Šī tiesa uzskatīja, ka, "ja brauciens uz klienta mājām ir būtisks, lai uzņēmums varētu veikt savu uzņēmējdarbību, un liftu uzstādīšana, apkope vai remonts nevarētu tikt veikta, ja tas nenosūtītu savus darbiniekus kopā ar nepieciešamajiem materiāliem un darbarīkiem uz klienta mājām, tādējādi ietekmējot rēķinu izrakstīšanu par šiem pakalpojumiem, ir skaidrs, ka šādi braucieni ir jāuzskata par darba laiku."

13 Tas pats izrietot no *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) 2021. gada 9. jūnija sprieduma Nr. 617/2021 par tādu darba ņēmēju pārvietošanos, kuri veic rūpniecības iekārtu apkopes darbus.

14 Tomēr iesniedzējtiesa norāda uz atšķirībām *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) judikatūrā. Ar 2019. gada 19. novembra spriedumu Nr. 784/2019 tā faktiski esot atteikusies par darba laiku uzskatīt laiku, ko ugunsdzēsēji pavada, pārvietojoties lidostā starp dienesta tehnisko ēku, kurā viņi strādā, kad neatrodas izsaukumā, un vietu, kur viņi nodod maiņu kolēģiem. Šo nostāju *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa) esot pamatojusi ar uzskatu, ka "laikposmā, kurā tie pārvietojas no tehniskā bloka līdz gaisa kuģu glābšanas un ugunsdzēsības parkam, [attiecīgie darba ņēmēji] faktiski nav darba devēja rīcībā, bet veic sagatavošanas darbu, līdzīgi kā pārvietojoties no uzņēmuma ģērbtuves līdz darba vietai. Tas, ka drošības apsvērumu dēļ vispirms jāpiekļūst tehniskajam blokam un jāizmanto magnētiskās piekļuves karte, nenozīmē, ka darba laiks ir sācies. Starplaikā darba ņēmējam nav jāveic nekādi personiski pienākumi, nedz arī viņš var tikt norīkots kāda uzdevuma veikšanai, jo viņš neveic ražošanas darbību".

15 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka agrāk tā pati nonāca pie pretrunīgiem risinājumiem divās lietās, kas attiecās uz individuālām prasībām, kuras divi biodaudzveidības teritorijās strādājoši darba ņēmēji cēla pret *VAERSA* par viņu pārvietošanās starp bāzi un attiecīgajiem mikrorezervātiem ņemšanu vērā, lai arī tā, izskatot šīs lietas, bija pamatojusies uz to pašu Tiesas judikatūru.

16 Tādējādi iesniedzējtiesa 2021. gada 21. septembra spriedumā Nr. 2696/2021 esot atteikusies uzskatīt par darba laiku darba ņēmēju pārvietošanos no bāzes uz attiecīgajiem mikrorezervātiem, pamatojoties uz to, ka šo braucienu laikā darba ņēmēji nebija darba devēja rīcībā un nevarēja pildīt savus pienākumus. Turpretī 2021. gada 3. decembra spriedumā Nr. 3555/2021 šī tiesa esot uzskatījusi, ka minētā pārvietošanās ir darba laiks.

17 Šajā ziņā iesniedzējtiesas šaubas par to, vai šāda pārvietošanās ir darba laiks Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē, izriet no tā, ka, pat ja ir taisnība, ka, pārvietojoties no attiecīgās darbu izpildes vietas uz bāzi, biodaudzveidības teritorijās strādājošie darba ņēmēji neveic savus pienākumus, viņi arī nevar brīvi rīkoties ar savu laiku, jo šī pārvietošanās vienmēr notiek viņu darba devējam piederošā transportlīdzeklī iepriekš noteiktā brīdī atbilstoši šī darba devēja noteiktam grafikam.

18 Šādos apstākļos *Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad valenciana* (Valensijas kopienas Augstā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [Direktīvas 2003/88] 2. pants jāinterpretē tādējādi, ka laiks, ko darba ņēmēji darba dienas sākumā un beigās pavada, pārvietojoties uzņēmuma transportlīdzeklī no bāzes uz mikrorezervātu vai darba izpildes vietu, kur viņi veic darba pienākumus, un atpakaļ, vērtējams kā "darba laiks" [šīs] direktīvas 2. panta izpratnē?"

Par prejudiciālo jautājumu

19 Uzdodot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka laiks, kas veltīts turpceļa braucienā un atpakaļ un kas darba ņēmējiem kopā jāveic viņu darba devēja noteiktā laikā un ar tam piederošu transportlīdzekli, lai dotos no darba devēja precīzi noteiktas vietas uz vietu, kur tiek sniegts starp šiem darba ņēmējiem un minēto darba devēju noslēgtajā darba līgumā paredzētais tam raksturīgais izpildījums, jāuzskata par "darba laiku" šīs tiesību normas izpratnē.

20 Attiecībā uz Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta formulējumu, tajā jēdziens "darba laiks" definēts kā "jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi". Turpretī minētās direktīvas 2. panta 2. punktā "atpūtas laiks" definēts kā "jebkurš laikposms, kas nav darba laiks".

21 Turklāt Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvā 2003/88 nav paredzēta starpkategorija starp darba un atpūtas laikposmiem, jo šīs divas kategorijas ir savstarpēji izslēdzošas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 25. un 26. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

22 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka jēdzieni "darba laiks" un "atpūtas laiks" Direktīvas 2003/88 izpratnē ir Savienības tiesību jēdzieni, kas jādefinē saskaņā ar objektīvām īpašībām, pamatojoties uz šīs direktīvas, kura ir vērsta uz to, lai noteiktu darba ņēmēju dzīves un darba apstākļu uzlabošanas minimālās prasības, sistēmu un mērķi. Tikai ar šādu autonomu interpretāciju iespējams nodrošināt pilnīgu minētās direktīvas efektivitāti un vienotu šo jēdzienu piemērošanu visās dalībvalstīs (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 Visbeidzot jāatgādina, ka šīs pašas direktīvas 2. pants nav iekļauts to šīs direktīvas tiesību normu skaitā, no kurām ir atļauts paredzēt atkāpes (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Tādēļ, lai atbildētu uz uzdoto jautājumu, jāpārbauda, vai tādā situācijā kā pamatlietā ir izpildīti šī sprieduma 20. punktā atgādinātie jēdziena "darba laiks" veidojošie elementi attiecībā uz laiku, ko darba ņēmēji pavada pārvietojoties, izmantojot viņu darba devējam piederošu transportlīdzekli, no darba devēja noteiktā sākumpunkta līdz dabas teritorijām, kurās šie darba ņēmēji veic savus pienākumus, un līdz ar to, vai šis laiks jāuzskata par "darba laiku" Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē.

25 Attiecībā uz pirmo jēdziena "darba laiks" veidojošo elementu, saskaņā ar kuru darba ņēmējam jāveic darbs vai jāpilda pienākumi, Tiesa jau ir nospriedusi, ka jāuzskata, ka darba ņēmēji veic darbu vai pilda pienākumus pārvietošanās laikā starp savu dzīvesvietu un klientu atrašanās vietām, ņemot vērā, ka šāda pārvietošanās ir līdzeklis, kas nepieciešams, lai šie darba ņēmēji varētu sniegt klientiem tehniskos pakalpojumus. Šādos apstākļos darba ņēmēji, kuri ir tādā situācijā, kāda tiek aplūkota pamatlietā, uzskatāmi par tādiem, kuri pārvietošanās laikā veic darbu vai pilda pienākumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 32. un 34. punkts).

26 Šajā lietā no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka attiecīgie darba ņēmēji savus pienākumus veic dabas teritorijās, kas atrodas visā Valensijas autonomās kopienas teritorijā, precīzāk, dažādos dabas mikrorezervātos. Viņi uz tiem uzticēto darbu izpildes vietu nebrauc tieši no savas dzīvesvietas, bet viņiem konkrētā laikā jāpulcējas *VAERSA* noteiktā sākumpunktā. No šī sākumpunkta, sauktu par "bāzi", viņiem kopā ar citiem savas grupas locekļiem jābrauc transportlīdzeklī, kas pieder *VAERSA* un ko vada tās darba ņēmējs, un kurā tiek pārvadāts arī attiecīgo darbu veikšanai nepieciešamais aprīkojums. Pabeidzot darbu, šie darba ņēmēji ar minēto transportlīdzekli tiek nogādāti no darbu izpildes vietas līdz bāzei, no kuras viņi paši dodas mājup. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka katru mēnesi noteiktie darbu vadītāji tiek informēti par precīzu minētās darbu izpildes vietas atrašanos.

27 Neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, no tā izriet, ka attiecīgo biodaudzveidības teritorijās strādājošo darba ņēmēju pārvietošanās kārtību paredz to darba devējs, kurš tostarp nosaka transportlīdzekli, kas jāizmanto, veicot pārvietošanos, kā arī tās sākumpunktu un atgriešanās punktu, sākuma laiku un galamērķi, proti, darbu izpildes vietu. Līdz ar to šiem darba ņēmējiem nav noteiktas un pastāvīgas darba vietas. Viņiem obligāti jāpārvietojas, lai sniegtu ar šo darba devēju noslēgtajā darba līgumā paredzētos pakalpojumus, vienlaikus ievērojot viņa noteikto pārvietošanās kārtību.

28 Šādos apstākļos šī pārvietošanās jāuzskata par tādu, kas nesaraujami saistīta ar viņu kā biodaudzveidības teritorijās strādājošo darba ņēmēju statusu un tātad ir raksturīga viņu darbībai. Attiecīgi darba ņēmēji, kas atrodas tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā, jāuzskata par tādiem, kuri veic darbu vai pilda pienākumus laikā, kad tie darba dienas sākumā un beigās pārvietojas no darba devēja noteiktas vietas līdz darbu izpildes vietai, kurā tie veic savus pienākumus.

29 Attiecībā uz otro elementu, kas veido jēdzienu "darba laiks" Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē un saskaņā ar kuru darba ņēmējam šajā laikā jābūt darba devēja rīcībā, Tiesa ir nospriedusi, ka noteicošais faktors ir fakts, ka darba ņēmējs ir spiests fiziski atrasties darba devēja noteiktajā vietā un būt tam pieejams, lai vajadzības gadījumā varētu uzreiz sniegt attiecīgos pakalpojumus (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

30 Tātad, lai darba ņēmējs varētu tikt uzskatīts par tādu, kas ir darba devēja rīcībā, šim darba ņēmējam jāatrodas situācijā, kurā viņam juridiski ir pienākums ievērot sava darba devēja instrukcijas un strādāt tā labā (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 36. punkts).

31 Turpretim no Tiesas judikatūras izriet, ka darba ņēmēju iespēja izmantot savu laiku bez ievērojamiem ierobežojumiem un nodoties savām interesēm ir apstāklis, kas parāda, ka aplūkojamais laikposms nav uzskatāms par darba laiku Direktīvas 2003/88 izpratnē (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Šajā lietā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka, pārvietojoties no bāzes līdz vietai, kurā tiek sniegts aplūkotajā darba līgumā paredzētais tam raksturīgais izpildījums, un atpakaļ – no šīs vietas līdz bāzei, attiecīgajiem darba ņēmējiem jāievēro darba devēja norādījumi. Tieši darba devējs ir tas, kurš liek personālam noteiktā laikā pulcēties bāzē, kuras atrašanās vietu noteicis minētais darba devējs, lai transportlīdzeklī, kas pieder šim pašam darba devējam un kuru vada tā darba ņēmējs, kopīgi dotos līdz minētajai vietai.

33 Tātad, neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, jāuzskata, ka nepieciešamajā pārvietošanās laikā, kurš visbiežāk nevar tikt saīsināts, minētajiem darba ņēmējiem nav iespējas brīvi rīkoties ar savu laiku un nodoties savām interesēm, un no tā izriet, ka viņi tātad ir savu darba devēju rīcībā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 39. punkts).

34 Attiecīgi minētās pārvietošanās laikā darba ņēmēji jāuzskata par tādiem, kas ir viņu darba devēja rīcībā, tādēļ šajā gadījumā ir izpildīts otrais jēdzienu "darba laiks" Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē veidojošais elements.

35 Visbeidzot, attiecībā uz trešo šī jēdziena elementu, saskaņā ar kuru darba ņēmējam attiecīgajā laikposmā jābūt darbā, Tiesa ir nospriedusi – ja darba ņēmējs, kuram vairs nav noteiktas darba vietas, pārvietošanās laikā, ko viņš veic, braucot pie klienta vai pēc klienta apmeklējuma, veic savus pienākumus, šī brauciena laikā šis darba ņēmējs tāpat uzskatāms par tādu, kas atrodas darbā. Ja pārvietošanās ir darba ņēmēja, kuram nav noteiktas vai pastāvīgas darba vietas, statusa neatņemama sastāvdaļa, šādu darba ņēmēju darba vieta nevar tikt reducēta tikai līdz šo darba ņēmēju fiziskās darbības vietām pie sava darba devēja klientiem (spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 43. punkts).

36 Šajā lietā, neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, un kā izriet no šī sprieduma 27. un 28. punkta, attiecīgie darba ņēmēji, pārvietojoties no bāzes līdz attiecīgajai darbu izpildes vietai, kā arī no tās līdz bāzei, jāuzskata par tādiem, kuriem nav noteiktas darba vietas un kuri veic darbu vai pilda pienākumus.

37 No iepriekš minētā izriet, ka šīs pārvietošanās laikā šie darba ņēmēji jāuzskata par tādiem, kuri atrodas darbā, tādēļ šajā gadījumā ir izpildīts arī trešais jēdzienu "darba laiks" Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkta izpratnē veidojošais elements.

38 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2003/88 2. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka laiks, kas veltīts turpceļa braucienā un atpakaļ un kas darba ņēmējiem kopā jāveic viņu darba devēja noteiktā laikā un ar tam piederošu transportlīdzekli, lai dotos no šī darba devēja precīzi noteiktas vietas uz vietu, kur tiek sniegts starp šiem darba ņēmējiem un minēto darba devēju noslēgtajā darba līgumā paredzētais tam raksturīgais izpildījums, jāuzskata par "darba laiku" šīs tiesību normas izpratnē.

Par tiesāšanās izdevumiem

39 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (sestā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 2. panta 1. punkts

jāinterpretē tādējādi, ka

laiks, kas veltīts turpceļa braucienā un atpakaļ un kas darba ņēmējiem kopā jāveic viņu darba devēja noteiktā laikā un ar tam piederošu transportlīdzekli, lai dotos no šī darba devēja precīzi noteiktas vietas uz vietu, kur tiek sniegts starp šiem darba ņēmējiem un minēto darba devēju noslēgtajā darba līgumā paredzētais tam raksturīgais izpildījums, jāuzskata par "darba laiku" šīs tiesību normas izpratnē.

[Paraksti]